

Dyddiad/Amser Lladd:

Lleoliad/Ystâd:

Nifer yn y swp:

Rhywogaeth:

Sylwadau:

Cymhwyster y Person Hyfforddedig:

Rhif y Person Hyfforddedig:

Manylion Cyswllt:

Enw:

Llofnod:

Atodiad B – Llyfryddiaeth

I gael rhagor o wybodaeth, gallwch edrych ar y gwefannau canlynol (nid yw hon yn rhestr gynhwysfawr):

- [Anifeiliaid Hela Gwylt | Safonau Bwyd yr Alban](#)
- [Asiantaeth Natur yr Alban \(Treftadaeth Genedlaethol yr Alban gynt\)](#)
- [Y Cod Ymarfer Saethu](#)
- [Coleg Brenhinol Llawfeddygon Milfeddygol](#)
- [Cynghrair Cefn Gwlad](#)
- [Cynghrair Helgig Prydain](#)
- [Cymdeithas Ceirw Prydain](#)
- [Cymdeithas Genedlaethol Delwyr Helgig](#)
- [Cymdeithas Milfeddygon Ceirw Prydain](#)
- [Cymdeithas Saethu a Chadwraeth Prydain \(BASC\)](#)
- [Cymwysterau Rheoli Ceirw](#)
- [Y Fenter Ceirw](#)
- [Ffederasiwn Cymdeithasau Chwaraeon Gwlad yn Ewrop \(FACE-UK\)](#)
- [Helwriaeth Iwerddon](#)
- [Sefydliad Cenedlaethol Ciperiaid Anifeiliaid Hela](#)

Atodiad C – Acronymau

Talfyriad	Teitl/Enw Llawn
ABP	Sgil-gynhyrchion anifeiliaid

Talfyriad	Teitl/Enw Llawn
AGHE	Sefydliadau trin helgig cymeradwy
ALI	Awdurdod Lleol
APHA	Yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
ASB	Yr Asiantaeth Safonau Bwyd
DAERA	Adran Amaethyddiaeth, yr Amgylchedd a Materion Gwledig
DU	Y Deyrnas Unedig
FBO	Gweithredwr busnes bwyd
FSMS	System rheoli diogelwch bwyd
HACCP	Dadansoddi peryglon a phwyntiau rheoli critigol
MHI	Arolygwr hylendid cig
ND	Clefyd hysbysadwy
OV	Milfeddyg swyddogol
REUL	Cyfraith yr Undeb Ewropeaidd a Ddargedwir (Retained)

Atodiad D – Rhestr Termau

- **Anifeiliaid hela gwyllt:** mae'r term hwn yn golygu adar gwyllt sy'n cael eu hela i'w bwyta gan bobl yn ogystal â charnolion gwyllt, lagomorffiaid a mamaliaid tir eraill sy'n cael eu hela i'w bwyta gan bobl. Mae'r rhain yn cynnwys mamaliaid sy'n byw yn rhydd mewn tiriogaeth gaeedig sy'n debyg i rai anifeiliaid hela gwyllt:
- Mae "**anifeiliaid hela gwyllt bach**" yn golygu adar hela gwyllt a lagomorffau sy'n byw yn rhydd yn y gwyllt;
- Mae "**anifeiliaid hela gwyllt mawr**" yn golygu mamaliaid tir gwyllt sy'n byw yn rhydd yn y gwyllt nad ydynt yn dod o fewn y diffiniad o anifeiliaid hela gwyllt bach.
- **Anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio:** mae'r term hwn wedi'i ddiffinio yn y rheoliadau hylendid bwyd fel ratidau sy'n cael eu ffermio a mamaliaid tir sy'n cael eu ffermio heblaw anifeiliaid buchol, moch, geifr a defaid ac anifeiliaid carngaled (solipeds) domestig. Mae anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio yn cynnwys ceirw a baeddod a gynhyrchir gan ffermio. Rhaid i'r holl gig o anifeiliaid hela sy'n cael eu ffermio a'u rhoi ar y farchnad gael eu

cynhyrchu mewn lladd-dai cymeradwy.

- **Arferion hela arferol:** mae'r term hwn yn cynnwys gweithredoedd a gyflawnir yn rheolaidd wrth hela, gan gynnwys gwaedu a chael gwared ar berfedd.
- **Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA):** asiantaeth Llywodraeth y DU sy'n rhan o Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig (Defra) yw'r 'Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion' ac mae'n gyfrifol am iechyd anifeiliaid a phlanhigion yn y DU. [Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion \(APHA\)](#).
- **Awdurdod Cymwys:** mae'r term hwn yn golygu'r awdurdod sy'n gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir â'r rheoliadau hylendid bwyd perthnasol ac y gweithredir rheolaethau swyddogol ar fwyd a gweithgareddau swyddogol eraill, yn unol â'r Rheoliad Rheolaethau Swyddogol a'r rheolau y cyfeirir atynt yn **Erthygl 1(2)**.
- **Carcas:** mae'r term hwn yn golygu corff anifail ar ôl ei ladd a'i drin (diberfeddu, blingo a/neu blycio).
- **Clefydau hysbysadwy:** ystyr y term hwn yw clefydau anifeiliaid y mae'n ofynnolyn ôl y gyfraith i chi roi gwybod amdanynt i APHA, hyd yn oed os ydych ond yn amau bod clefyd ar anifail. Os ydych yn amau bod gan anifail hela gwyllt glefyd hysbysadwy, rhaid i chi gysylltu ag APHA. Darllenwch fwy o wybodaeth am [glefydau hysbysadwy a dewch o hyd i'r manylion cyswllt angenrheidiol](#).
- **Cofrestru:** mae'r term hwn yn cyfeirio at y gofyniad i weithredwyr busnesau bwyd – a nodir yn **Erthygl 6** yn y gofynion cyffredinol ar gyfer hylendid bwydydd – gofrestru safleoedd sy'n ymwneud â chynhyrchu bwyd gyda'r awdurdod cymwys perthnasol, sef eich awdurdod lleol.
- **Croeshalogi:** mae'r term hwn yn golygu'r weithred lle caiff bacteria neu ficro-organebau eraill eu trosglwyddo'n anfwriadol o un sylwedd neu wrthrych i'r llall, gydag effaith niweidiol.
- **Cyflenwi cyfyngedig:** mae'r term hwn yn golygu bod cyflenwi anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt i sefydliadau manwerthu eraill wedi'i gyfyngu gan y gofynion i fod yn ymylol ac yn lleol.
- **Cyflenwi lleol:** ystyr y term hwn yw cyflenwi o fewn yr un awdurdod lleol, mewn awdurdodau lleol cyfagos (drws nesaf i'w gilydd) neu'r rheiny nad ydynt fwy na 30 milltir/50 cilomedr o ffin awdurdod lleol y cyflenwr, p'un bynnag sydd fwyaf – ond byth y tu hwnt i'r DU, ac eithrio cyflenwi o Ogledd Iwerddon i Weriniaeth Iwerddon.
- **Cymeradwyaeth:** mae'r term hwn yn cyfeirio at y gofyniad i weithredwyr busnesau bwyd – yn **Erthygl 4** yn y rheolau hylendid penodol sy'n berthnasol i fusnesau – roi cynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid ar y farchnad dim ond os ydynt wedi'u cynhyrchu mewn sefydliadau a gymeradwywyd gan yr awdurdod cymwys.
- **Cynhyrchion cynradd:** mae'r term hwn yn golygu cynhyrchion cynhyrchu cynradd gan gynnwys cynhyrchion y pridd, ffermio stoc, hela a physgota.
- **Cynhyrchu cynradd:** mae'r term hwn yn golygu cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion cynradd, gan gynnwys cynaeafu, godro a chynhyrchu anifeiliaid sy'n cael eu ffermio cyn eu lladd. Mae cynhyrchu cynradd hefyd yn cynnwys hela a physgota a chynaeafu cynhyrchion gwyllt.
- **Defnyddiwr terfynol:** mae'r term hwn yn golygu defnyddiwr terfynol y bwyd, na fydd yn defnyddio'r bwyd fel rhan o unrhyw waith neu weithgaredd busnes bwyd.
- **Diberfeddu:** mae'r term hwn yn golygu'r broses o dynnu organau perffedol o gyrff anifeiliaid hela gwyllt. Cyfeirir at hyn hefyd weithiau fel 'gralloching' yn Saesneg.
- **Gweithredwr busnes bwyd:** mae'r term hwn yn golygu'r personau naturiol neu gyfreithiol sy'n gyfrifol am sicrhau bod gofynion cyfraith bwyd yn cael eu bodloni y tu mewn i'r busnes bwyd o dan eu rheolaeth.
- **HACCP:** mae'r term hwn yn golygu Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol. Mae HACCP yn system sy'n eich helpu i adnabod peryglon bwyd posib a chyflwyno gweithdrefnau i sicrhau eich bod yn cael gwared ar y peryglon hynny, neu eu lleihau i lefel dderbyniol.
- **Helgig gwyllt:** y diffiniad ar gyfer y term hwn yw'r rhannau bwytadwy o anifeiliaid hela gwyllt, gan gynnwys gwaed.
- **Lagomorffiaid:** mae'r term hwn yn cynnwys cwningod, ysgyfarnogod a chnofilod.

- **Manwerthu:** mae'r term hwn yn golygu ymdrin â a/neu brosesu bwyd a'i storio yn y man gwerthu neu gyflenwi i'r defnyddiwr terfynol, ac yn cynnwys manau dosbarthu, safleoedd arlwyyo, ffreuturau ffatrioedd, arlwyyo sefydliadol, bwytai a gweithrediadau gwasanaeth bwyd tebyg, siopau, canolfannau dosbarthu archfarchnadoedd a safleoedd cyfanwerthu.
- **Offal:** mae'r term hwn yn golygu cig ffres heblaw cig y carcass, gan gynnwys organau perffeddol a gwaed:
- Mae "**Offal Gwyrdd**" yn golygu stumog, coluddion a meinweoedd cysylltiedig cyrff yr anifeiliaid hela gwyllt, sef cynnwys ceudod yr abdomen yng nghyrrff yr anifeiliaid hela gwyllt.
- Mae "**Offal Coch**" yn golygu rhannau eraill o offal nad ydynt yn dod o dan diffiniad offal gwyrdd, gan gynnwys yr afu, y galon, yr ysgyfaint ac ati.
- **Organau perffeddol:** mae'r term hwn yn golygu organau'r ceudodau thorasig, abdomenol a phelfig, yn ogystal â'r tracea a'r oesoffagws, ac, mewn adar, y grombil.
- **Person hyfforddedig:** mae'r term hwn yn cyfeirio at berson sydd wedi cael hyfforddiant priodol i allu cynnal archwiliad cychwynnol o'r anifeiliaid hela gwyllt yn y cae, i nodi unrhyw nodweddion a allai ddangos bod y cig yn peri risg i iechyd.
- **Perygl:** mae'r term hwn yn golygu sylwedd biolegol, cemegol neu ffisegol mewn bwyd, neu fwyd anifeiliaid, neu gyflwr mewn bwyd a bwyd anifeiliaid, a allai achosi effaith andwyol ar iechyd.
- **Prosesu:** mae'r term hwn yn golygu unrhyw weithred sy'n newid y cynnyrch cychwynnol yn sylweddol, gan gynnwys gwresogi, trin â mwg, halltu, aeddfedu, sychu, marineiddio, echdynnu, allwthio neu gyfuniad o'r prosesau hynny.
- **Pwyntiau Rheoli Critigol:** mae'r term hwn yn golygu unrhyw gam mewn proses lle gellir atal, dileu neu leihau peryglon i lefelau derbyniol. Gall enghreifftiau o bwyntiau rheoli critigol gynnwys oeri, profi a choginio.
- **Rhoi ar y farchnad:** mae'r term hwn yn golygu cadw bwyd neu fwyd anifeiliaid i'w gwerthu, gan gynnwys cynnig eu gwerthu neu unrhyw fath arall o drosglwyddo, boed yn rhad ac am ddim ai peidio, a'r gwerthu, dosbarthu, a'r mathau eraill o drosglwyddo eu hunain.
- **Sefydliad trin helgig cymeradwy (AGHE):** mae'r term hwn yn golygu sefydliad cymeradwy lle mae anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt sy'n cyraedd ar ôl hela yn cael eu paratoi i'w rhoi ar y farchnad. Mae gweithgareddau wedi'u cyfyngu i ddiberfeddu, blingo a/neu blycio sy'n paratoi'r anifeiliaid hela gwyllt i'w rhoi ar y farchnad.
- **Sgil-gynhyrchion anifeiliaid (ABP):** mae'r term hwn yn golygu cyrff cyfan o anifeiliaid neu rannau ohonynt, cynhyrchion sy'n dod o anifeiliaid neu gynhyrchion eraill a gafwyd o anifeiliaid, nad ydynt i'w bwyta gan bobl, gan gynnwys wygelleodd, embryonau a semen. Cyfeiriwch at Adran 9 am fwy o wybodaeth.
- **Symiau bach:** ystyrir bod 'symiau bach' yn hunan-ddiffiniedig oherwydd bod y galw am anifeiliaid hela gwyllt a helgig gwyllt gan ddefnyddwyr terfynol a manwerthwyr lleol sy'n cyflenwi'n uniongyrchol i'r defnyddwyr terfynol yn gyfyngedig.
- **System Rheoli Diogelwch Bwyd (FSMS):** mae'r term hwn yn golygu gweithdrefn barhaol a roddir ar waith gan weithredwr busnes bwyd, yn seiliedig ar egwyddorion Dadansoddi Peryglon a Phwyntiau Rheoli Critigol (HACCP), ac a ddefnyddir fel adnodd i helpu gweithredwyr busnesau bwyd i gyrraedd safon uwch o ddiogelwch bwyd.